

Protocol erediensten en andere kerkelijke bijeenkomsten

Versie: 1.6 | 9 oktober 2020. Wijzigingen t.o.v. vorige versie onderstreept.

Over dit protocol

Dit protocol is een handreiking om binnen de kaders van de richtlijnen van de overheid de erediensten en kerkelijke bijeenkomsten gedoseerd en verantwoord op te starten. Voor de tekst en inhoud van dit protocol is gebruik gemaakt van publicaties van de Protestantse Kerk in Nederland en de Reformatorische kerken en van gezamenlijke afstemming binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Let op: de voorschriften kunnen worden bijgesteld.

Het is van belang dat u de maatregelen vanuit de overheid blijft volgen:

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus/openbaar-en-dagelijks-leven

Dit protocol wordt daar voortdurend op aangepast. Ga naar de website www.steunpuntkerkenwerk.nl/coronaprotocol/ om te controleren of u de meest actuele versie hebt geopend. Zie het versienummer aan de bovenzijde van deze pagina.

Waarom een protocol?

In de verschillende fases van bestrijding van het coronavirus gelden veel en verschillende maatregelen. Om kerken te helpen alle maatregelen goed te kunnen opvolgen is dit protocol opgesteld. Dit protocol wordt aangevuld met nieuwsberichten op onze websites¹. Houd dus, naast dit protocol de berichtgeving op deze websites in de gaten voor aanvullingen en actuele informatie.

Voor kerken geldt dat van de aanwezige kerkgangers contactgegevens moeten worden verzameld. Verder moet er vooraf (bij aanmelding of bij binnenkomst) worden gecontroleerd of mensen ziekteverschijnselen hebben (de zogenaamde triage). Ook moeten er vaste plekken zijn aangewezen waar de gemeenteleden mogen gaan zitten. Tijdens kerkdiensten moeten de gemeenteleden op 1,5 meter afstand van elkaar blijven.

Daarnaast gelden nog steeds de al eerder gecommuniceerde maatregelen. De gebouwen moeten voldoende worden geventileerd. De gebruikelijke richtlijnen van het RIVM met betrekking tot hygiëne blijven gelden (handen wassen, hoesten in de elleboog, papieren zakdoekjes gebruiken). En mensen met coronagerelateerde klachten dienen thuis te blijven.

Aangezien een deel van de gemeente nog steeds niet aanwezig zijn is een online eredienst nog steeds een goede en verstandige aanvulling op de zondagse samenkomsten en andere activiteiten.

---

¹ www.diaconaalsteunpunt.nl, www.steunpuntkerkenwerk.nl

Uitgangspunten bij de maatregelen

De kerk wil het virus niet verder verspreiden en het gemeentelven gaande houden. We doen dat om de meest kwetsbaren te beschermen en mee te helpen dat de zorg het aankan. Tegelijk willen we het kerkzijn zo optimaal mogelijk vormgeven om als gemeente God en elkaar te ontmoeten en om toegerust de wereld in te gaan.

Basisregels bij de maatregelen

De kerk houdt zich in het kader van de veiligheid aan de richtlijnen van de overheid en het RIVM.

Er wordt anderhalve meter afstand gehouden. De kerkgebouwen zijn daarop ingericht en hebben een gebruiksplan, vooralsnog is er geen gezamenlijke zang en blijven mensen met klachten thuis. Er is extra aandacht voor schoonmaak. Extra voorzichtigheid is geboden bij kwetsbare mensen en mensen boven de 70 jaar.

Binnen de richtlijnen van dit protocol heeft de kerk de autonomie eigen afwegingen te maken en dit te noteren in een eigen gebruiksplan.

Algemene uitgangspunten

Verder geldt voor de overige kerkelijke activiteiten het advies:

- Is het mogelijk digitaal te vergaderen? Zo ja: digitaal.
- Zijn er toch redenen elkaar fysiek te ontmoeten? Noodzaak hiertoe per keer afwegen.

Wat mag (nog) niet?

- Meerdere erediensten direct achter elkaar laten plaatsvinden.

Dit omdat de hygiënemaatregelen dan niet in acht genomen kunnen worden en omdat de logistiek rond het gebouw (parkeren, aanrijden) dan een obstakel vormt.

Wat mag wel?

Meerdere erediensten op één dag in één kerkgebouw zijn mogelijk, als het diensten op verschillende dagdelen betreft. Het gebouw moet dan tussendoor gereinigd en geventileerd worden.

1 Gebruiksplan

Voordat een gemeente kerkelijke activiteiten - zoals erediensten - hervat, moet er een gebruiksplan worden opgesteld. Dit protocol biedt hiervoor een belangrijk handvat, tegelijkertijd is het niet allesomvattend. De situatie in iedere gemeente en elk kerkgebouw is tenslotte anders.

1. De kerkenraad is verantwoordelijk voor het opstellen van een gebruiksplan naar aanleiding van dit protocol.
2. Het gebruiksplan van de gemeente geldt voor alle activiteiten in en rond het kerkgebouw.
3. Uitgangspunt is dat het helder en hanteerbaar is voor predikanten, werkers in de kerk, vrijwilligers en bezoekers.
4. Professionals in de kerk (predikanten, kerkelijk werkers, koster(s), vrijwilligers en bezoekers houden zich aan de voorschriften van het RIVM.

1.1 In te vullen format

Er is een format voor een gebruiksplan gepubliceerd, die u kunt gebruiken voor uw eigen situatie. Zo beschikt u snel over een uitgewerkt plan. Het format is te vinden op: www.steunpuntkerkenwerk.nl/coronaprotocol/

Zorg ervoor dat het gebruiksplan makkelijk te gebruiken is en voldoende aansluit bij de verschillende bijeenkomsten en activiteiten. En dat het gebruiksplan in geprinte versie aanwezig is in het betreffende kerkgebouw.

1.2 Onderdelen van het gebruiksplan

In dit protocol vatten wij de noodzakelijke onderdelen van het gebruiksplan samen.

1.2.1 Het kerkgebouw

Capaciteit

Er verandert veel rondom het toegestane aantal bezoekers. Kijk daarom voor het actuele maximum van bezoekers op één van onze websites (www.diaconaalsteunpunt.nl, www.steunpuntkerkenwerk.nl). Het protocol gaat altijd uit van de 'anderhalvemeter' tussen bezoekers. Het is verplicht te werken met een registratie van contactgegevens van aanwezigen, vaste zitplaatsen en gezondheidscheck vooraf. Naast het toegestane maximum is de anderhalve meter afstand bepalend voor het maximum aantal personen in uw bijeenkomsten. Het gebruiksplan van een gemeente is maatwerk. Het is afhankelijk van het soort activiteit en de inrichting van het kerkgebouw.

Gebruik kerkzaal

Uitgangspunten bij het inrichten en gebruik van de kerkzaal zijn:

- Tussen kerkgangers dient anderhalve meter afstand gewaarborgd te worden.
- Huisgenoten mogen bij elkaar zitten. Onder een huishouden verstaat het RIVM echtgenoten, geregistreerde partners of andere levensgezellen en ouders, grootouders en kinderen, voor zover zij op één adres wonen. Woongroepen, tehuizen en studentenhuizen vormen dus niet één huishouden.
- Voor iedere kerkganger dient helder te zijn waar hij/zij kan zitten. Iedereen krijgt een vaste zitplaats. Geef dit duidelijk aan.
- Alle betrokkenen in de eredienst (predikanten, lectoren, ouderlingen, muzikanten, koster, enz.) dienen ook tijdens de dienst de anderhalve meter afstand te bewaren.
- Bij het gebruik van bovengalerijen dienen de zitplaatsen in ieder geval op anderhalve meter afstand te zijn van de (voor)zijde van de galerij die uitkijkt op de kerkzaal, zodat kerkgangers hieronder een veilige zitplaats kunnen bezetten;
- Neem bij voorkeur de preekstoel/lessenaar af als een andere persoon deze gebruikt tijdens de eredienst;
- Beschrijf in het gebruiksplan de procedure voor het betreden en verlaten van het kerkgebouw. Laat de procedure uitvoeren door de daarvoor aangewezen coördinator. Geef bijvoorbeeld aan welke rij als eerste de kerkzaal kan verlaten, zo mogelijk via verschillende uitgangen. Vermijd elkaar kruisende stromen bij het inkomen/verlaten van de kerk en toiletten.

In- en uitgang van het kerkgebouw

Geef duidelijk aan welke ingangen, welke looproutes en welke uitgangen worden gebruikt. Zorg voor desinfecterende middelen bij ingang en bij toiletten. Denk na over het al dan niet gebruiken van garderobes.

Koffiedrinken en ontmoeting na afloop

Gelet op de voorschriften van het RIVM is het dringende advies dit achterwege te laten.

Gebruik overige ruimtes in en rondom kerkgebouwen

In het gebruiksplan dienen ook alle overige ruimtes in en rond het kerkgebouw te worden opgenomen. Ook voor het gebruik van deze ruimtes zijn de voorschriften van het RIVM van toepassing. Overweeg om niet-gebruikte ruimtes af te sluiten.

Hygiëne / reinigen

Besteed in het gebruiksplan afzonderlijke aandacht aan hygiëne en veiligheid: stel een reinigingsplan op voor het kerkgebouw en de nevenruimtes (door wie, hoe vaak). Bijzondere aandacht is noodzakelijk voor voldoende ventilatie en voor keukens en sanitaire voorzieningen. Wat betreft het reinigen van het kerkgebouw/de kerkzaal is het belangrijk dat wordt vastgelegd hoe de kerkzaal wordt gereinigd. Denk aan afnemen van stoelen / banken, deurklinken, preekstoel/lessenaar, microfoons, enz.

Gebruik toiletten

Het bezoek aan het toilet in de kerk moet tot een minimum beperkt worden. Toiletten dienen na afloop van iedere kerkdienst te worden schoonmaakt. Zorg voor extra reinigingsmiddelen zoals hygiënedoekjes die bezoekers kunnen gebruiken voor deurklinken en toiletbrillen.

2.2.2. De kerkdienst

Aanstellen coördinatoren

Voor iedere eredienst dienen één (of meer) coördinator(en) te worden aangesteld. Deze coördinatoren zien toe op de maatregelen die getroffen zijn en vragen de bezoekers bij binnenkomst naar de gezondheid. Zij geven aan waar mensen wel / niet mogen zitten (huisgenoten mogen bij elkaar) en begeleiden de looproutes. Zorg dat deze personen duidelijk herkenbaar zijn.

Wel/niet bezoeken van de kerk

De rijksoverheid heeft duidelijke voorschriften opgesteld wanneer iemand wel of niet een activiteit mag bezoeken. Kijk voor de meest actuele voorschriften op: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus/

Het is verplicht om in het gebruiksplan voorschriften op te nemen over hoe om te gaan met de groep kwetsbare mensen en hoe extra voorzichtigheid wordt betracht voor mensen van 70 jaar en ouder. Hiervoor kunt u gebruikmaken van de voorschriften van het RIVM: www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/vragen-antwoorden#Vragen%20over%20voorkomen%20besmetting

Voorkomen overschrijden maximaal aantal kerkgangers

Het maximum aantal kerkgangers in het gebouw is beperkt. Het werken met een duidelijk uitnodigingsbeleid is verplicht. Het is sterk aangeraden om met een reserveringssysteem te werken. Suggesties voor reserveringssystemen vind u hier: www.diaconaalsteunpunt.nl/nieuws/kerkdiensten-reserveren.

Het is verstandig om uit te nodigen of te laten aanmelden tot bijvoorbeeld 90% van het maximaal toegestane bezoekers. Dit in verband met het kunnen opvangen van onverwachte gasten. Gasten dienen bij aanvang zich in te schrijven bij de contactpersoon of coördinator.

Voorbeelden van een gericht uitnodigingsbeleid

- Mensen melden zich aan bij een contactpersoon in de gemeente. Deze houdt het aantal bij tot het maximum bereikt is.
- Aanmeldingen lopen tot een bepaald moment, bijvoorbeeld tot vrijdagavond 20.00 uur.
- Nodig mensen uit op wijkniveau, leeftijdscategorie of achternaam.

Registratie van contactgegevens

Van de aanwezigen dient een overzicht te worden bijgehouden van contactgegevens, het liefst inclusief een overzicht waar alle personen zitten. Dit zorgt voor snellere en betere resultaten bij een bron- en contactonderzoek.

2.2.3. In en rond de kerkdienst

Verder dient met de volgende aspecten rekening gehouden te worden:

Gebruik mondkapjes

Bij verplaatsing in de kerk (in- en uitlopen van de kerk en lopen tijdens de dienst) wordt geadviseerd een mondkapje te dragen. Kijk voor meer informatie over het juiste gebruik van een mondkapje op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/openbaar-en-dagelijks-leven/mondkapjes>.

Muzikale medewerking aan een kerkdienst

Bij de opstelling van zangers en instrumentalisten dient met de anderhalve meterregel en andere RIVM-voorschriften rekening te worden gehouden.

Zingen tijdens vieringen

Gemeentezang wordt sterk afgeraden. Kerkgenootschappen hebben onderling en met de minister afgesproken voorlopig van gemeentezang af te zien. Als u echter toch besluit tot samenzang, doe dit dan alleen in een grote kerk, een kerk met een uitstekend ventilatie systeem of doe het buiten. Voor meer informatie verwijzen we naar www.steunpuntkerkenwerk.nl/wel-of-niet-samen-zingen/. Voor alternatieven voor gemeentezang verwijzen we naar www.cgk.nl/zou-ik-niet-van-harte-zingen/

De verantwoordelijkheid om hier afgewogen en verantwoord besluit in te nemen, ligt bij de plaatselijke kerkenraad. Belangrijk in de afweging is de verantwoordelijkheid die de kerkenraad draagt ten aanzien van de gezondheid van de deelnemers aan de eredienst.

Collectes

Het gebruik van doorgeefzakken en lange collectestokken is niet mogelijk. Een goed alternatief is het gebruik van een collecte-app. Mogelijk alternatief is de plaatsing van collecteschalen bij de uitgang. Let op: hierbij kan filevorming ontstaan. Dat is een mogelijk nadeel. Meer informatie vindt u op www.diaconaalsteunpunt.nl/digitale-collecte en op www.steunpuntkerkenwerk.nl/corona-financien-kerk/.

Kinderopvang, kindernevendienst, jeugdwerk

Dit is mogelijk, mits alle voorschriften in acht worden genomen. U dient deze te beschrijven in uw gebruiksplan. Ga vooraf in overleg met vrijwilligers in het kinder- en jeugdwerk of zij het zien zitten om deze activiteiten vorm te geven.

Een protocol voor jeugdwerk is te vinden via deze link:

jongprotestant.protestantsekerk.nl/nieuws/protocol-jeugdactiviteiten-in-coronatijd/

2.2.4. Bijzondere vieringen en bediening sacramenten

Avondmaal

Avondmaal kan gevierd worden mits aan alle voorschriften wordt voldaan. Dat betekent een bekertje per persoon en bij voorkeur het brood afnemen van een schaal in plaats van aanreiken.

Doop

Hoewel de anderhalve meter afstand tussen personen leidend blijft, kan een voorganger vanaf 1 juni bepaalde liturgische handelingen verrichten zonder deze afstand te handhaven. Het gaat concreet om dopen, bevestiging van ambtsdragers, huwelijks (in)zegening en ziekenzalving.

Overige diensten als huwelijksdiensten, belijdenisdiensten, bevestigingsdiensten van predikanten en/of kerkenraadsleden, rouwdiensten

De overige diensten kunnen plaatsvinden onder dezelfde condities zoals eerder beschreven. Wel is het van belang dat in het gebruiksplan specifiek aandacht wordt gegeven aan deze diensten. Hoewel de anderhalve meter afstand tussen personen leidend blijft, kan een voorganger vanaf 1 juni bepaalde liturgische handelingen verrichten zonder deze afstand te handhaven. Het gaat concreet om dopen, bevestiging van ambtsdragers, huwelijks (in)zegening en ziekenzalving. Of een kerkgenootschap dit van toepassing acht voor hun predikanten is ter beoordeling van de desbetreffende kerk. Als men hiertoe besluit moet dit wel expliciet vermeld worden in het gebruiksplan van de gemeente. Dit betekent dat bij deze - en uitsluitende bij deze! - liturgische handelingen de anderhalve meter tijdens het verrichten van deze handeling niet in acht hoeft te worden genomen.

Meer informatie is hier te vinden: www.diaconaalsteunpunt.nl/bijzondere-vieringen/

2.2.5. Bezoek

Nu de maatregelen versoepeld worden kan het bezoekwerk voorzichtig weer worden opgepakt. Bezoek vanuit de gemeente aan elkaar is mogelijk, met inachtneming van de volgende aspecten:

- Houd u aan de regels van de overheid: geen fysiek contact, houdt 1,5 meter afstand, gebruik een papieren zakdoek, etc.
- Overleg met het gemeentelid welke vorm van ontmoeting de voorkeur heeft.
- Uiteraard blijft gelden dat mensen bij ziekteverschijnselen thuisblijven.
- Gebruik geen consumpties.
- Desinfecteer de handen voor en na het bezoek.

Suggesties voor bezoekwerk vindt u hier: www.diaconaalsteunpunt.nl/hoe-zit-het-met-bezoeken/

2.2.6. Overige kerkelijke bijeenkomsten en activiteiten

Bij 'bijeenkomsten en activiteiten anders dan erediensten' moet u denken aan: vergaderingen, beroepingswerk, gemeentevergaderingen, jeugdwerk, zittingen van kerkelijke rechtspraak, bijeenkomsten in het kader van visitatie enz.

Meer over verkiezing van ambtsdragers vindt u via deze link:

www.diaconaalsteunpunt.nl/roeping-van-ouderlingen-en-diakenen/

Protocol erediensten en andere kerkelijke bijeenkomsten

Hier vindt u meer over Digitale tools voor kerken:

www.steunpuntkerkenwerk.nl/corona-digitale-tools-voor-kerken/

Kijk voor het actuele toegestane aantal aanwezigen op onze websites (zie 1.2.1). Hoewel er wat ruimte is om activiteiten te organiseren, is het goed om per activiteit na te gaan of het handig is die (al) te plannen. Het is niet toegestaan om thuis samen te komen. Houdt fysieke ontmoetingen zoals vergaderingen etc. dus in het kerkgebouw, omdat daar de maatregelen genoemd in het gebruiksplan rond hygiëne gelden. Ook kleinschalige vormen van groepswerk vinden uitsluitend in het kerkgebouw plaats.

Ga daarom bij alle activiteiten het volgende na:

- Is het mogelijk digitaal te vergaderen? Zo ja: digitaal.
- Zijn er toch redenen voor fysiek ontmoeting? Noodzaak per keer afwegen.

Ook voor huurders van het kerkgebouw, die religieuze bijeenkomsten organiseren, geldt het protocol van de gemeente. Heeft de gemeente een huurder die geen kerkelijke activiteiten organiseert? Dan raden wij vooralsnog af de ruimte aan deze huurder te verhuren.

Bij gebruik van vergaderzalen:

- Richt deze zo in dat deelnemers op tenminste 1,5 meter afstand van elkaar kunnen plaatsnemen.
- Houdt daar ook rekening mee bij het gebruik van consumpties.

2 Slot

Voor vragen kunt u contact opnemen met Steunpunt Kerkenwerk of het Diaconaal Steunpunt. Actuele informatie en praktische toepassingen vindt u op de websites:

- Diaconaal Steunpunt: www.diaconaalsteunpunt.nl/corona-dossier/
- Steunpunt Kerkenwerk: www.steunpuntkerkenwerk.nl/corona/